

Eich canllaw i

Faterion ariannol ar gyfer pobl hŷn

Rheoli eich dyfodol

Mae gan bob oedolyn yr hawl i reoli ei arian a'i faterion personol ei hun. Fodd bynnag, weithiau bydd gallu person i wneud hyn yn lleihau wrth iddo fynd yn hŷn. P'un a achosir hyn gan afiechyd, anabledd, neu ddamwain, mae nifer o gamau ymarferol y gallwch eu cymryd i baratoi ar gyfer hyn.

Os yw hyn yn disgrifio eich sefyllfa chi, neu sefyllfa rhywun sy'n agos atoch, dylech ystyried cael cyngor cyfreithiol. Gall cyfreithiwr helpu drwy eich annog i roi trefn ar eich materion personol a nodi eich dymuniadau ar gyfer y dyfodol. Gall hyn gynnwys unrhyw beth o ysgrifennu ewyllys i ddewis rhywun i gymryd atwrneiaeth (awdurdod cyfreithiol i weithredu drosoch) dros eich materion ariannol, os bydd angen.

Gall hyn leihau'r baich ar berthnasau neu ofalwyr a allai fel arall ei chael hi'n anodd gwneud penderfyniadau cymhleth ar eich rhan.

Pan nad oes digon o amser i gymryd y camau rhagofalus hyn, neu os yw person eisoes yn 'analluog' (sef, mewn sefyllfa lle na all ddelio â'i faterion ariannol ei hun), perthnasau'r person fydd angen cyngor fel arfer. O dan yr amgylchiadau hyn mae nifer o ddewisiadau ar gael. Un o'r dewisiadau hyn yw cysylltu â'r Llys Gwarchod, a all wneud trefniadau ar gyfer rheoli materion ariannol yr unigolyn dan sylw. Bydd cyfreithiwr yn dweud wrthyfych beth yw'r peth gorau i'w wneud yn eich achos chi.

Dod o hyd i gyfreithiwr

Os nad oes gennych gyfreithiwr yn barod, gallwch ddod o hyd i un ar ein gwefan yn www.lawsociety.org.uk/findasolicitor neu ffoniwch **020 7320 5650**.

Beth y bydd angen i'r cyfreithiwr ei wybod

Os mai chi yw'r cleient, bydd angen i'r cyfreithiwr wybod:

- p'un a ydych wedi gwneud ewyllys ai peidio;
- pwy fydddech yn ei ddewis i drafod eich materion personol, pe bai angen;
- pa asedau neu incwm sydd gennych;
- unrhyw ddymuniadau arbennig ynglŷn â sut yr hoffech i'ch eiddo neu eich asedau gael eu trafod;
- a oes gennych gyflwr meddygol arbennig (os felly, bydd angen iddo gael caniatâd i siarad â'ch meddyg).

Os ydych yn cael cyngor ar ran person hŷn, bydd angen i'r cyfreithiwr yn gyntaf gadarnhau gyda'r person hŷn ei fod am gyfarwyddo'r cyfreithiwr a chael y wybodaeth briodol. Unwaith y bydd y cyfreithiwr wedi cael cyfle i ystyried y wybodaeth, gall esbonio'r gwahanol ddewisiadau sydd ar gael i chi. Maent fel a ganlyn.

Atwrneiaeth gyffredin

Mae hon yn ffordd gyfreithiol o roi pŵer i rywun arall reoli eich materion ariannol pan fydd yn anodd i chi eu rheoli eich hun, efallai oherwydd anabledd corfforol. Fel arfer rydych yn penodi rhywun yr ydych yn ymddiried ynddo, megis perthynas agos, ffrind, neu gyfreithiwr i weithredu fel eich 'atwrnai'. Ni all unrhyw un 'gymryd' atwrneiaeth. Rhaid i chi ei rhoi yn wirfoddol. Y rhoddwr fydd yn penderfynu pwy i'w benodi'n atwrnai, a gall ganslo'r trefniant unrhyw bryd.

Dim ond os ydych yn gwbl ymwybodol o oblygiadau'r trefniant y mae atwrneiaeth yn gymwys. Daw atwrneiaeth i ben os na fyddwch yn feddyliol yn gallu rheoli eich materion ariannol.

Atwrneiaeth arhosol

Mae atwrneiaeth arhosol yn mynd gam ymhellach nag atwrneiaeth gyffredin, am ei fod yn parhau, hyd yn oed pan na fyddwch yn gallu rheoli eich materion personol eich hun – boed hynny dros dro neu'n barhaol, neu oherwydd afiechyd, anabledd neu ddamwain. Mae atwrneiaethau arhosol bellach wedi disodli unrhyw atwrneiaethau parhaus, er y gellir defnyddio atwrneiaethau parhaus dilys a wnaed cyn 1 Hydref 2007 o hyd. Ni ellir gwneud unrhyw atwrneiaeth parhaus ar ôl 1 Hydref 2007.

Er mwyn i atwrneiaeth arhosol fod yn ddilys, rhaid i chi ddeall yn llawn oblygiadau'r trefniant ar yr adeg y caiff ei wneud. Bydd angen i ddarparwr tystysgrif lofnodi tystysgrif i ddweud eich bod yn ymwybodol o'r goblygiadau ac nad oes neb yn rhoi pwysau arnoch i wneud atwrneiaeth arhosol. (Mae darparwr tystysgrif yn rhywun sydd wedi eich adnabod ers dwy flynedd o leiaf, neu'n rhywun â sgiliau arbennig wrth asesu a yw unigolyn yn analluog.)

Rhaid i'r atwrnai fod yn 18 oed o leiaf ac ni ddylai fod yn fethdalwr os caiff ei benodi i wneud penderfyniadau ynghylch eiddo ac arian rhywun. Gellir penodi mwy nag un atwrnai ar yr un pryd.

Ni all eich atwrnai ddechrau gwneud penderfyniadau ar eich rhan nes y bydd yr atwrneiaeth arhosol wedi'i chofrestru gan Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus, a fydd yn sicrhau bod eich atwrnai yn ymwybodol o'i ddyletswydd i weithredu er eich lles. Bydd Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus yn codi tâl am yr atwrneiaeth arhosol.

Mae dau fath o atwrneiaethau arhosol:

1. Atwrneiaeth arhosol iechyd a lles;
2. Atwrneiaeth arhosol eiddo a materion ariannol.

Atwrneiaeth arhosol iechyd a lles

Gellir gwneud atwrneiaeth arhosol iechyd a lles i roi yr hawl i'ch atwrnai wneud penderfyniadau ynghylch eich lles personol a thriniaeth feddygol ar eich rhan os na fyddwch yn gallu gwneud y penderfyniadau hynny eich hun rywbrdy yn y dyfodol. Dim ond pan fo'r atwrneiaeth arhosol iechyd a lles wedi'i chofrestru ac mae'r unigolyn sydd wedi'i enwi wedi colli capasiti (y gallu i ddelio â'i faterion ei hun) y gellir ei defnyddio.

Eich canllaw i

Faterion ariannol ar gyfer pobl hŷn

Atwrneiaeth arhosol eiddo a materion ariannol

Gellir gwneud atwrneiaeth arhosol eiddo a materion ariannol er mwyn rhoi'r hawl i'ch atwrnai wneud penderfyniadau ariannol, fel rheoli eich cyfrif banc. Ar ôl ei chofrestru, gellir defnyddio atwrneiaeth arhosol eiddo a materion ariannol tra bo'r unigolyn yn dal â chapasiti, oni nodir yn wahanol yn yr atwrneiaeth arhosol.

Ymgynghori â chyfreithiwr yw'r ffordd orau o sicrhau bod atwrneiaeth arhosol yn cael ei sefydlu a'i chofrestru'n gywir, a'i bod er lles y rhoddwr.

Y Llys Gwarchod

Os bydd rhywun yn feddylol analluog i wneud penderfyniad penodol ar adeg benodol, ac nad yw wedi trefnu atwrneiaeth arhosol, ac nad yw'r penderfyniad yn un y gellir ei wneud yn anffurfiol, gellir cyfeirio'r mater at y Llys Gwarchod. Gall y llys naill ai ddewis gwneud y penderfyniad ei hun ar ran yr unigolyn dan sylw, neu ddewis rhywun arall, a elwir yn 'ddirprwy', i wneud y penderfyniad drosto.

Pan fydd y llys yn penodi dirprwy i reoli eiddo a materion ariannol rhywun yn barhaol, fel arfer mae'n rhaid i'r dirprwy gadw cyfrifon, trefnu bond gwarant, a bod yn atebol i Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus. Mae'r Llys Gwarchod yn codi ffi gwneud cais, ac mae Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus yn codi ffi flynyddol i gwmpasu cost goruchwylio gwaith y dirprwy.

Penodedigaeth

Os yw person yn analluog a bod ganddo'r hawl i dderbyn pensiwn ymddeol neu fudd-daliadau eraill y wladwriaeth, gall yr Adran Gwaith a Phensiynau benodi rhywun i dderbyn y budd-daliadau ar ran yr unigolyn hwnnw. Gall y sawl a benodir fod yn berthynas, yn ffrind neu'n rhywun o'r proffesiynau gofalu (megis adran gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod lleol). Gofynnir iddo ddarparu rhyw fath o brawf bod yr hawlydd yn analluog, megis tystysgrif meddyg. Ni chodir unrhyw dâl am y gwasanaeth hwn.

Materion ariannol eraill

Gall cyfreithiwr roi cyngor ar amrywiaeth eang o faterion ariannol eraill sy'n effeithio ar bobl hŷn. Er enghraifft:

- cynlluniau rhyddhau ecwiti, lle y gallwch ryddhau rhywfaint o'r cyfalaf sydd ynghlwm wrth eich cartref;
- trefniadau ariannu ar gyfer gofal hirdymor;
- cynllunio ystad trwy wneud ewyllys neu roi rhoddion gydol oes; neu
- pan fyddwch yn amau y gall rhywun neu rywrai fod yn manteisio ar berson hŷn yn ariannol.

Costau

Mae'r taliadau a godir yn amrywio o gyfreithiwr i gyfreithiwr ac mae'n dibynnu ar faint o gyngor neu gymorth sydd eu hangen. Cyn penderfynu ar gyfreithwyr penodol, dylech bob amser sicrhau bod eu swyddfeydd yn hygyrch, a chadarnhau faint o brofiad sydd ganddynt yn y maes penodol hwn o'r gyfraith. Byddwch hefyd am gael syniad da o'u costau, ond nid ydych chi fydd yr unig ystyriaeth. Mae'r un mor bwysig dod o hyd i gyfreithiwr y mae'n hawdd siarad ag ef, ac yr ydych chi deall ei gyngor.

Rhagor o wybodaeth

Mae'r daflen hon yn un o gyfres o daflenni am ddim sy'n ymdrin â'r mathau mwyaf cyffredin o wasanaethau cyfreithiol a ddarperir gan gyfreithwyr. Rhestrir taflenni eraill yn y gyfres isod.

Maent ar gael oddi wrth eich cyfreithiwr neu o www.lawsociety.org.uk/commonlegalproblems

Eich canllaw i brynu cartref

Eich canllaw i wneud ewyllys

Eich canllaw i gael ysgariad

Eich canllaw i broblemau yn y gwaith

Eich canllaw i sefydlu busnes

Eich canllaw i wneud cais am iawndal oherwydd anaf personol

Eich canllaw i roi eich eiddo ar rent

Eich canllaw i rentu cartref

Eich canllaw i ddefnyddio cyfreithiwr

Eich canllaw i brofiant

Eich canllaw i hawlio lloches

Eich canllaw i ymgartrefu gyda'ch partner

Gallwn ddarparu'r wybodaeth yn y daflen hon mewn fformatau ac ieithoedd eraill ar gais.

Cysylltwch â ni ar **020 7320 5832** neu e-bostiwch accessibility@lawsociety.org.uk

Lexcel

Chwiliwch am Lexcel – y nod rhagoriaeth ar gyfer cyfreithwyr

The Law Society 113 Chancery Lane London WC2A 1PL www.lawsociety.org.uk

Er i ni wneud pob ymdrech i ddarparu gwybodaeth gywir, mae'r gyfraith yn newid o hyd ac yn effeithio ar bob person yn wahanol. Nid yw'r daflen hon yn disodli cyngor penodol a roddir i chi yn bersonol ac ni fyddwn yn atebol i chi os byddwch yn dibynnu ar y daflen hon.

Dyluniwyd gan dmlmarketing Fersiwn 5, 2012 LSwolder